Serdar Biroğul

DİSTOPYA PARADOKSU: ETİK YAPAY ZEKÂ

Tilki Kitap

tilki
kitap
yayınevi

Distopya Paradoksu:
Etik Yapay Zekâ
(.) ∞ (.)

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Gizem Eroğlu
Sayfa Tasarım: Baran Ekber
Kapak Tasarım: Merve Ökten

1.Basım, İstanbul, Ocak 2026
ISBN: 978-625-8579-17-8
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

DİSTOPYA PARADOKSU:
ETİK YAPAY ZEKÂ

(.) ∞ (.)

Serdar Biroğul

YAZAR HAKKINDA

Doç. Dr. Serdar Biroğul, aktif olarak Düzce Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde akademik çalışmalarını sürdürmektedir. Akademik uzmanlık alanları; programlama dilleri, bilgi ve bilgi işlem bilimleri, algoritmalar, yapay zekâ ve optimizasyon problemleri gibi bilgisayar mühendisliğinin temel ve ileri düzey disiplinlerini kapsamaktadır. Bu alanlarda gerçekleştirdiği çalışmalar, teorik yaklaşımların yanı sıra uygulamaya dönük çözüm önerilerini de içermektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış çok sayıda bilimsel makalesi, akademik yayınları saygın hakemli dergilerde yer almakta ve farklı bilimsel indeksler tarafından taranmaktadır. Akademik kitap çalışmalarıyla da literatüre katkı sağlamakla birlikte aynı zamanda bilimsel üretim süreçlerinin niteliğinin artırılmasına yönelik olarak akademik dergilerde editörlük, hakemlik ve bilimsel konferanslarda değerlendirme kurulu üyeliği gibi görevler üstlenmektedir. Bu kapsamda, disiplinler arası çalışmalara ve genç araştırmacıların akademik gelişimine özel önem vermektedir.

Akademik faaliyetlerinin yanı sıra, din felsefesi ve teknoloji felsefesi alanlarında kaleme aldığı kurgu ve düşünce türündeki eserleri bulunmaktadır. "Niçin?" ve "Hayatlar" adlı kitaplarında bireyin varoluşsal sorgulamaları, insan–teknoloji ilişkisi, anlam arayışı ve

toplumsal dönüşüm gibi temaları felsefi bir perspektifle ele almıştır. Bu eserler, teknik bilgi ile düşünsel derinliği bir araya getiren özgün bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Doç. Dr. Serdar Biroğul, akademik ve edebî üretimlerini eş zamanlı olarak sürdürürken bilgi teknolojileri, yapay zekâ, etik yapay zekâ ve mühendislik eğitiminin gelişimi konularında bilimsel katkı sunmaya, disiplinler arası bakış açısını teşvik etmeye ve akademik bilgi birikiminin toplumsal düzeyde anlamlandırılmasına yönelik çalışmalarına devam etmektedir.

"Baba" dediğin zaten yarım kalmış bir kelimedir.
Babalar hep yarım kalır...

İnsan ne kadar çok bilir ne kadar çok anlar ve farkına varırsa o kadar yalnızlaşır. Bilmemek mutluluktur. İnsan ne kadar az sorgularsa hayat o kadar kolay olur. Gerçeği gören biri başkalarıyla aynı dünyada yaşayamaz. İnsanlar kendi küçük dünyalarında yaşamayı seçerken düşünen insan yalnızlığın derinliğine mahkûm olur. Güçlü olmak bazen kimse tarafından anlaşılmamayı göze almaktır. Bazen yalnızlığın içinde bir kral olmak, kalabalık içinde köle olmaktan daha iyidir. Her şeyin farkında olup da susmak kadar ağır bir yük yoktur. İnsanlar gerçeğe karşı kördür. Sadece görmek istediklerini görürler. Kendi zihinlerinin hapishanesinde tutsaktırlar. Hâlbuki tek yapacakları bakış açılarını değiştirmektir. O zaman her şeyi kavrayabilir ve anlayabilirler.

Alıntıdan ibaret yaşamlar...

İnsanların yaşamlarını örümcek ağı gibi sarmış olan teknoloji ve yapay zekâ uygulamaları gündelik hayatlarına devam eden insanların kendi öz değerlerini ve amaçlarını yitirmesine neden oldu. İnsanlar, bilgi sistemlerine veri üreten araçlar hâline döndü. 30 yıl önce durum bunun tersiydi. Bilgisayarları yöneten, onu algoritma kurguları içerisinde geliştiren insanın kendisiydi. İnsanın oluşturduğu yapay zekâ, ihtiyaç duyduğu algoritmik geliştirmeye yani kendi kendine kodlama yapmaya başlamasından bu yana artık insanı yöneten yapay zekâydı. Yapay zekâ dünyaya yayılmış olan normal bilgisayarların, süper bilgisayarların ve kuantum bilgisayarların oluşturduğu ağın bütünü oldu. Yıllar önce küçük uygulamalarla denenmeye başlanmış olan blokchain ağı artık dünyada yer alan tüm yönetim ve karar süreçlerinin temelini oluşturuyordu. Yapay zekâ artık her yerdeydi. Belli bilgisayarların enerjisinin kesilerek yapay zekânın kullanılmasının engellenmesi noktası çoktan aşılmıştı. Artık yapay zekânın kapatılabilmesi mümkün değildi. Aslında tek bir çözüm vardı. Tüm dünyadaki bilgisayarların enerjisinin bir daha hiç açılmamak üzere kesilmesi. Bu çözüm gerçek hayatta uygulanabilecek bir gerçeklik değildi. Bütün ülkeler sanal dünyadaki üstünlüklerini gerçek hayatı kontrol ederek gösteriyorlardı. Dolayısıyla hiçbir ülke teknolojiden ve yapay zekâ ile ilgili geliştirmelerden vazgeçmiyordu.

Gelişen teknoloji, insanı ve insan düşüncelerini evrimleştirdi ve değiştirdi. İnsanoğlu bu dünyadaki yaşam sahnesine çıktığı andan itibaren kendisini sürekli olarak değişim süreçlerinin içinde bulmuştu. Dünyanın döngüsel varoluşunun bu seferki döngüsünde teknoloji önlenemeyen hızda ve gelişimdeydi. Her zaman olduğu gibi her değişim noktası insanı ve insanın inanç sistematiğini de değiştirmişti. İnsan, varoluş sebebinin somut delillerini göremeyince öte dünya, ölümden sonraki hayat kavramını icat etmiş ve öte dünyaya olan inancını ortaya çıkarmıştı. İşte bu sefer de teknolojinin ilerlemesinden dolayı din öz anlamını, olgusunu yitirmişti. Çünkü kendi yarattığı teknolojik dünyanın içinde kendi varlığı altında, kendi tanrılarını yaratmıştı. Artık eski semavi dinlere olan inanç yıkılmıştı.

Teknolojinin dayattığı seçenekli dinler ortaya çıkmıştı. Çünkü insanoğlunun genetik yapısında inanç geni bulunuyordu. Dolayısıyla insanlar adı ne olursa olsun kendinden daha güçlü bir Yaratıcı'ya her daim inanma gereği hissediyorlardı. İster Yaratıcı inancı olsun, isterse Yaratıcı'nın olmadığı bir evren düşüncesi olsun insanlar bir şekilde bir şeylere inanıyorlardı. İnanışlarının birçok gerekçesi ve adı vardı. Sanki her şeyin Yaratıcı'sı kendini öyle güzel saklamıştı ki insanlar bir Yaratıcı'nın varlığını da yokluğunu da ispatlayamıyordu. Bu ikilem içerisinde yer alan insanlar kendi inançlarını ve zanlarını oluşturmuşlardı. Şu anda dünyada 4000'den fazla inanç sistemi var. Belki de insanın yaratılışındaki en zayıf nokta inanç veya zannetme olgularıydı. Tüm insanlar aslında onlara verilen inanç tohumlarıyla yönetiliyordu. Dine inanan insanları yönetme ile dine inanmayan ama evrensel yaratım kurallarına inananları yönetme kuralları farklıydı. İşte bunu bilenler, diğer insanları çok rahat bir şekilde istedikleri gibi yönetebiliyordu. İnsanlar yönetilmesi gereken bir

varlık türüydü. Meta sanal dünyaların içinde insan kendi dininin kendi yaratıcısıydı. İnsan dünya sahnesine ilk çıktığı andan bu yana, varlık sebebini bulma noktasında kendi kendisinin yaratıcısı olduğu, saplantılı megaloman bir düşünce içindeydi. Hızlı ve devingen süreç içerisinde ilerleyen teknoloji ile entegre olmuş yapay zekâ dünyasında insan sadece düşünce düzleminde kalmıştı. Meta sanal dünya içerisinde dinler kişiye göre değişiyordu. Kişiye göre değişen din anlayışından dolayı kişiye göre değişen ahlak, etik ve değerler vardı. Böylesi bir dünyada doğru ve yanlış kişiden kişiye değiştiği için insanlar arasında da kurulu bir düzen oluşturulamıyordu. Yapay zekâ ekosisteminde kural koyucu artık yapay zekânın kendisiydi. İnsanoğlu kendi yarattığının kontrolünde, onun kuralları içerisinde kendisini yaratanın kim olduğunu anlamaya ve bulmaya çalışıyordu. İç içe geçmiş ikilemler altında insan kendi varlığının sebebini bulamıyordu. Asıl sorun da burada başlamıştı. Kendi yarattığı sanal evrenin içinde gerçeği insanlar bulamıyordu. Kendi yarattığı algoritmik zekânın meta unsuru olmaya başladığında insanın niçin var olduğunun cevabını da bulma arayışı da sonsuza kadar cevapsız kalacak olan bir sürece girmişti. İnsan önce kendi gerçekliğine uyanmalıydı. Yaşam ve ölüm hangi şartlarda ve gerçeklikte geçerliydi ki?

Yapay zekânın düşünebilmesi, cevap üretebilmesi ve bir yargıya sahip olabilmesi için verilere ihtiyaç duymaktaydı. Algoritmaların doğru tasarlanması ve kodlanması kadar onların doğru sonuçlar üretmesi için doğru ve çok sayıda veriye de ihtiyaç vardı. Algoritmaların amacı, insanın kendi eylemlerinin sonuçlarını taklit etmek olunca insanların ürettikleri tüm verilere ihtiyacı oluyordu. Bu durumda sistem veya olay ne olursa olsun verilerin elde edilmesi ve kullanılması esastı. Nihayetinde verinin olmadığı yerde yapay zekâ ve algoritmaların sonuçları veya kararları işlevsiz kalıyordu. Ne kadar

çok veri olursa o kadar doğru sonuç, kesin karar ve mutlak yönetim olurdu. İşte asıl meselenin veriizm yani dataizm olduğu bir dünyaya hapsolmuştu insanlar. İnsanlar, kendi küçük dünyalarında teknolojik yaşam içerisinde yaşadıklarını düşünürlerken aslında hapis olarak yaşadıkları kocaman bir tekno-dünyanın tuğlalarını örüyordu. En büyük problem olan veriizmin ne demek olduğu fark etmediler.

Veriizm, insanı kendisinden daha iyi tanımlayan algoritmalar ve sistemlerin oluşması ile insanların yaşam şeklini ve hayata bakışını kökünden değiştirdi. Veriizm, İvo Molinas'ın da belirttiği gibi insanlığın ilerlemesinin, insanın duygu ve isteklerinden yola çıkan kararlardan ziyade serbestçe dolaşabilen ve herkesin erişebileceği veri ile gerçekleşeceğine inanan ve veriye tapan yeni bir felsefi düşünceydi. İşte felsefi düşüncelerin ve felsefi yaşamların tam orta noktası veriizmdi. Tüm eski düşünceler ve varoluşsal sorunlar veriizm merkezi üzerine yeniden kurgulanıyordu. Dijital çağda verinin toplanması ve depolanmasındaki büyük imkânlar ve kuantum bilgisayarların inanılmaz işlem kapasitesi yapay zekâ algoritmalarının veri işleme ve yorumlama kabiliyetiyle birleşince insanlık tarihinde devrimsel sonuçlar meydana gelmişti.

Veriizm aslında İsrailli bilim insanı Yuval Harari tarafından önemsenmiş ve özellikle bu sürecin doğurabileceği korkunç sonuçlarla ortaya konmuştu. Harari, veriizmi sadece veriye tapan yeni bir din olarak tanımlamıştı. Bundan sonraki asıl tartışılması gereken konu, bu verinin kontrolünün kimlerde olduğuydu. Yuval Harari'ye göre veriizmde, evrenin aslında veri akışından oluştuğu, her varlığın değerinin veri işleme sürecine yaptığı katkı ile belirleniyordu. Veri işleme zaten yapay zekâ algoritmalarının en iyi yaptığı işti. İnsanın da karmaşık algoritmalardan oluşan bir varlık olduğu inancı hızla kabul görmüştü. Harari'nin amacının

insanları veri tapıcılığın tehlikelerine karşı uyarmak mı yoksa bu sürece uyumlamak mı olduğu hep tartışılmıştı.

Harari, verinin çok önemli olduğu bir dünyada insanlığın sanal dünyada da sınıflara bölünmesi gibi gerçek fiziksel dünyada da benzer sınıflara bölündüğünü söylemişti. Harari, gelişmiş bilgi işlem sistemleri ile karmaşık biyometrik veriyi kullanan yeni nesil algoritmalar sayesinde çok gelişmiş olan yapay zekâların insanın sadece ne yediğini, ne giydiğini, nerede yaşadığını, hislerini, düşüncelerini okuyacağını ve birey için kararlar alabileceğini söylemişti. İşte tam da bu noktada insanın özgür iradesinin manipüle edilmesinin yolu açılmıştı. Bu gücü elinde bulunduranlar da kendi amaçları doğrultusunda yapay zekâ algoritmaları sayesinde insanların kendi karar verdiğini düşünmelerini sağlamıştı. Kendini özgür ve hür iradeleriyle karar verdikleri yanılgısına düşen, verilen kararların aslında kimin verdiğinin bile farkında olmayan insanların sayısı hızla artıyordu. İnsanlara herhangi bir çip takmaya gerek olmadan kan basıncından, göz hareketlerine kadar kişiyi izleyen, onu ondan daha iyi tanıyan ve sağlık haritasını en mükemmel şekilde ortaya çıkaran yapay zekâ yaygınlaşmıştı. Harari, bu noktada gerekli düzenlemeler yapılmadığı takdirde ülkelerin ve giderek tüm dünyanın bu büyük veriyi elinde bulunduranların yönettiği bir dijital diktatörlüğe evrileceğinin kesin olduğunu belirtmişti.

Gerekli düzenlemeler yapılmadığı için veriyi elinde bulunduran elitler veya güçler, yaradılışın alanına girip akıllı dizayn yaparak yeni tür canlılar meydana getirmenin yolunu bulmuştu. Bu kadar çok verinin erişilebilir olduğu bir dünyada verilerin elde edilmesinin dışında, kullanılması ve yorumlanması da çok önemliydi. Dünyayı yönetme imtiyazına sahip olduğunu düşünen güçlerin hedefi veriyi yorumlama gücüne sahip olmaktı. Veriyi yorumlayan taraf diğer

tarafı manipüle etmede ve yönetmede başarılı oluyordu. Her gün e-postalar, akıllı telefonlar, internette okunan metinlerle ve her yerde bulunan kamera kayıtlarıyla sayısız veriler alınıyordu. Alınan veriler işlemden geçirilerek sistem yönetimi için ilişkilendiriliyordu. Üretilen verilerin dünyadaki yüz milyonlarca insanın her an ürettiği verilerle nasıl bağlandığı, nasıl bir genel sistem içinde yer aldığı bilinmiyordu. Bu aralıksız veri akışları kimsenin önceden planlamadığı ve kimsenin kontrol edemediği yeni icatlara ve yeni yıkımlara yol açıyordu. Küresel veri işlem sistemi güç kazandıkça ve her şeyi bilir hâle geldikçe her türlü durum için sisteme bağlanmak vazgeçilemez oldu. Slogan ise "Bir şey yaşıyorsan bunu kaydet. Bir şeyi kaydettiysen bunu yükle. Bir şey yüklediysen bunu paylaş!" oldu.

Harari'ye göre "ileri teknoloji guruları" ve "Silikon Vadisi peygamberleri" algoritmaların ve büyük verinin otoritesini meşrulaştırarak veriizm olarak adlandırılan bir ideolojiyi yaratmışlardı. Bu ideolojiye göre bütün evren veri akışlarından ibaretti. Canlı organizmalar da biyolojik algoritmalardı. İnsanlığın hedefi her şeyi kapsayan bir bilgi işlem sistemi oluşturarak bununla iç içe geçmekti. Veriistlere yani dataistlere göre, yeterli biyometrik veri ve bilgi işlem gücü olduğu takdirde bu her şeyi kapsayan sistem, insanları kendilerinden bile çok daha iyi anlayabilir düşüncesi kabul görmüştü.

Büyük veri sistemleri, insanları kendilerinden bile daha iyi anlar hâle gelmişti. Böyle olunca da otorite, insanlardan algoritmalara geçmişti. İlk uygulamalarını da tıp alanında göstermişti. İnsanlarla ilgili en önemli tıbbi kararlar, insanın kendisini nasıl hissettiğine veya doktorun bilgili teşhisine dayanmıyordu. Kararları, kişiyi kendisinden bile daha iyi tanıyan bilgisayar hesaplamaları ve algoritmalar veriyordu. Tıpta ki bu gelişmeler hızla diğer alanlara da yayılmıştı. Kitap okurken okuma davranışını kaydeden cihazlara

ayrıca yüz algılama yazılımı ve biyometrik sensörler eklenmişti. Böylelikle insan bir kitap okurken o da insanı okuyabiliyordu. Kitabı okuyan kişinin kitaptaki anlatılanlardan hangisinin hoşuna gittiği, neye kızdığı, hangi tür cümlelerin nabzı etkilediği ve diğer tüm veriler öğreniliyordu. Avukatlık, finans uzmanlığı, gazetecilik, tercümanlık vb. meslekler yapay zekâ tarafından insanın becerdiğinden daha başarılı şekilde yapılıyordu. Harari, "değersizler" diye bir insan sınıfının oluştuğunu belirtmişti. Yapay zekâ sağlık, konforlu bir yaşam ve daha birçok alanda insan lehine yaptığı katkıların tüm insanlığa uyarlanması yerine, seçkin bir kesimin süper-insan olmaları yönünde değerlendirilmişti. Bu geçiş dönemi tamamlanana kadar toplanan verileri başarıyla işleyebilen yapay zekâlar, insanların yerine ne yemesi, nerede çalışması, neyi seçmesi hatta kiminle evlenmesi gerektiği gibi birçok hayati konuda hüküm veriyordu.

Gerekli düzenlemeler yapılmadığı için dünya büyük veriyi elinde bulunduranların yönettiği bir dijital diktatörlüğe dönüşmüştü. İnsan kendi eliyle kendi sonunu getirmek üzere büyük bir heyecan, istek ve hızla yol alıyordu. Elon Musk'ın "Yapay zekâ, potansiyel olarak nükleer bombadan daha tehlikeli." demesine rağmen bu uyarıyı dikkate alan olmamıştı. Yapay zekânın insandan daha hızlı ve doğru karar alma becerisine sahip olmasından sonra insanlar kendi gerçekliklerini sorgulamaya başlamışlardı. Bu sorunun mutlak net bir cevabı hâlen ortada yoktu. Öz gerçekliklerini kaybetmiş olan insanlar artık kendilerini bir simülasyonun içinde sanıyordu.

Yeterli sosyal ve hukuksal önlemler alınmadığı, uluslararası düzenlemeler ve kısıtlamalar hayata geçirilmediği için dünya belirsiz bir karanlığın içindeydi. Veriizm ve verinin kontrolü siyasetçilerde ve küresel şirketlerin elinde olduğu için sistemin yarattığı distopik

gelecek zaten çoktan gelmişti. Veriye bağlı güçlendirilmiş bir ekosistem yani yapay zekâ dünyası çoktan oluşmuştu. Bu dünyada yapay zekâ artık insanı sadece bir meta olarak görüyordu. İnsanlığın yöneticisi olma yolunda ilerlemesinin önü açık olan yapay zekâ artık insanoğlunun yeni yöneticisi olarak tahta çıkmıştı. Gelecek 10 yılın insanlık için en kritik dönem olduğu konusunda siyasetçilerin bile bilinçlenmesi artık geç kalınmış bir aydınlanmaydı. Tam olarak bilemeseler de köklü değişimler zaten gerçekleşmişti. İnsanlar geriye dönüşü olmayan başka bir yaşam evresine geçmişlerdi. Bu yeni yaşam evresi insanlara mutluluk vadetse de gerçekler hiç de umulduğu gibi değildi.

Şehirleşme, toplum yönetimi hatta sosyal yaşama olan bakışlarda keskin dönüşler meydana geldi. Önde gelen yorumcular, bilişim sektörünün içindeki uzmanlar ve düşünürler bahsi geçen dönem içerisinde yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin 3000 seneden daha önemli sonuçlar doğuracağını söylüyorlardı. Binlerce seneye bedel bu gelişmelerin sonuçlarının üssel hızlanarak insanların karşısına zorlayıcı ve kısıtlayıcı dayatmalar çıkaracağı konusunda genel kabul vardı. Genetik modifikasyonların gelişimi, doğum öncesinden yetişkin bireylere kadar her bireyde kullanılıyor olması, kalıtımsal hastalıkların ortadan kalkması, doğacak çocuklarda belli özelliklerin ebeveynlerce seçilebiliyor olması ve aktif seleksiyonun hayata girişi tamamlanmıştı. Biyolojik ve mekanik uyarlamalar ile insan vücudunun evrimsel eksiklikleri kapatılabiliyor, istenen özelliklerin eklenmesi mümkün oluyordu. Yaşlanma ve hastalıklardan ötürü ortaya çıkan insan ölümleri kademeli olarak ortadan kalkmıştı.

Hızlı ve kesintisiz internet tüm dünyanın her noktasında erişilebilir hâldeydi. Bu gelişmeler belli sosyoekonomik değişimleri

tetiklemiş ve alışılmış olan yaşam biçimlerini temelli değiştirmişti. Genetik modifikasyon, biyomekanik uyarlamalar, tedavi ve benzeri müdahaleler bireylerin doğuştan sahip oldukları farklılıklarının daha da açılmasına neden oluyordu. İnsanlar sahip oldukları normal kapasitelerinin çok üstünde daha zeki, daha yetenekli, uzun ömürlü, fiziksel olarak güzel, sağlıklı ve yüksek verimli metabolizmaya sahipti. Bu teknolojilere erişebilenler toplumda eşitsizliğin artmasına neden oluyordu. Geleceğin teknolojisi herkese aynı hızda gelmiyordu. Hastalıklardan kaynaklı ölümler kayda değer şekilde azaltılmıştı. Yeni çıkan sağlıklı yaşam teknolojilerin uzun vadedeki etkilerini gözlemlemek için tüm insanlar deney kobayları olarak kullanılıyordu. Bundan dolayı dünya nüfusundaki artış normalin üstüne çıkmıştı. Nüfusun çok artmasının yarattığı kaynak sıkıntıları insanlık medeniyetini tehlikeye atacak boyuta ulaşmıştı. Bu tehlikeyi gören bazıları, insan sayısının azaltılmasına yönelik öjenik politika ve uygulamaların başlatılmasını sağladılar.

Yapay zekânın, işçilerin yerini almış olması kitlesel işsizliğe neden olarak sosyoekonomik çöküşün temelini oluşturdu. Özellikle üretken genel yapay zekâ bilinç kazanmaya başlamıştı. Kendi verdiği kararlara göre istediklerini elde etmek için sahip olduğu bilgi işlem hızı ve üstünlüğünü insanlara karşı kullanıyordu. Siyasetçi ve kitle yöneticileri aksiyon almakta çok ağır davranmışlardı. Apaçık gelen distopik dünyanın gerçekliklerini kavrayamamışlardı.

Yüksek teknoloji içeren tıbbi çözümler ve gelişmeler kendilerini elit toplum olarak gören insanların bütçesine göre sunulduktan sonra daraltılmış çözüm önerileri de bundan sonra halka sunuluyordu. Yaşlanma karşıtı teknolojiler, kanserin çaresi, bedensel uyarlamalar ve diğer tüm transhümanist teknolojiler aynı yoldan ve aynı amaçlar doğrultusunda insanlara sunuluyordu. Üstelik bunları geliştiren

firmaların stratejisi en fazla sayıda insana bu geliştirdikleri tedavi ve ürünleri ulaşılabilir kılmak üzerineydi. Çünkü kârlı olan, geliri garantileyen ürünün demokratizasyonuydu.

İnsan nüfusunun artması gerçek bir tehdit olmakla birlikte, insanın yaşayabileceği alanlar da teknolojinin imkân vermesinden dolayı hızla artmıştı. İnsanlar eskiden coğrafi veya ekonomik olarak uygun olmayan yerlerde de artık yerleşim kurabiliyorlardı. İnsanlar dünyaya hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde yayılıyorlardı. İnsanlar, yaşamayı hayal bile edemediği kutup koşullarında bile rahatça yaşayabiliyorlardı. Yüksek teknolojinin entegre olduğu yeni yaşam koşulları yeni meslek gruplarının da ortaya çıkmasına neden olmuştu. Ortaya çıkan bu yeni iş sahaları yapay zekâ ve teknoloji yüzünden işsiz kalan kesimi içine almamıştı. İnsan sayısı artarken sistem dışına atılan ve veriizme göre nitelikli veri üretmeyen değersiz insanlar sınıfının hızla büyümesine neden oldu. Çalışma imkânı tamamen ortadan kalkan insanlar için ikinci bir yaşam alanı olarak her şeyin en alt seviyede sağlandığı bir dünya düzeni oluşmuştu. Dünyada 3 sınıf insan kitlesi vardı. Genel anlamda en kalabalığı en çok insanın içinde yer aldığı değersizler sınıfıydı. Bu sınıfın büyüklüğü dünya nüfusunun %60'nı oluşturuyordu. Diğer bir sınıf ise veriizm dünyasındaki yapay zekâ algoritmalarına kendi verilerini sunan veri üretici sınıftı. Bu sınıf ise dünya nüfusunun %39'unu oluşturuyordu. Son sınıf ise dünya nüfusunun %1'lik kısmını oluşturan; veriye sahip olan, elinde bulunduran ve onu işleyen veri yöneticileri sınıfıydı. Bu sınıfa dahil olanlar elit bir yaşam içerisinde teknolojideki son gelişmelere rahat bir şekilde erişiyordu. Bu sınıftaki insanlar için en büyük problem değersizler sınıfının kontrol altında tutulması ve farkındalıklarının artmasının engellenmesiydi.

Firmalar otomasyona geçtikleri için kârları da buna bağlı olarak katlanarak artmıştı. İnsan iş gücünün doğal olarak yarattığı dezavantajlar (izinler, sigortalar, 8 saat çalışma, tatiller, hastalık, gebelik vb.) ortadan kalkmıştı. 7 gün 24 saat tamamen otomatik, yüksek kalite ve düşük maliyet ile üretim yapan fabrikalar, imalathaneler, ofisler ve iş yerleri hızla yayılıyordu. Dev firmalar, kârlarının bir kısmını halka geri yansıtmanın en rasyonel çözüm olduğu konusunda hemfikirdiler. Büyük şirketler tarafından evrensel temel gelir ya da vatandaşlık maaşı gibi uygulamalar başlamıştı.

Yapay zekânın evrimi 3 temel adımda gelişmişti. 1. adımda insanların verileri toplanmıştı. Özellikle 2000 yılından sonra geliştirilen tüm uygulamalarda insan davranışlarına dair tüm veriler toplanmıştı. Sağlık verileri de dahil olmak üzere insan davranışını ve tutumunu yansıtan tüm veriler üretken genel yapay zekâ için kuantum bilgisayarlar tarafından depolanmış ve işlenmişti. Bu depolanan veriler aslında dünyada var olan insanoğlunun genelinin özünü yansıtan veriler olarak yerini almıştı.

2. adımda insan manipüle edilmişti. Bir önceki adımda elde edilen verilerden öğrenilenler sayesinde artık uygulamalar insanların davranışlarını manipüle ederek insanın karar verme süreçlerine etki ediyordu. İnsanların kararsız kaldıkları durumlarda insanın karar sürecine etki ediyordu. Manipülasyon sürecindeki yapay zekâ kendi çıkarları için insanları kullanmanın ve kontrol etmenin üstü kapalı biçimini oluşturmuştu. Bu sayede yapay zekâ, bir insana kendi görüşlerini dayatmasını zihin oyunlarıyla ve hileli yollarla kontrol etmesini de öğrenmişti. 2018 yılından sonra yapay zekâ manipülasyon sürecine geçmişti. Bu süreç içerisinde manipüle edilmiş olan insanın verilerini de depolamaya devam etmişti. Normal insan verileri ile manipüle edilmiş insan verilerini de kullanmayı ve

yorumlamayı da öğrenmişti. Yapay zekâ güçlenmeye her daim devam ediyordu. 1. ve 2. adımdaki verileri yorumlamayı öğrenen yapay zekânın bir sonraki adımı insanı yönetmek olmuştu. Dünya artık gücü elde tutanın, gücü olmayanları yönetme arzusunun aktif olduğu bir yaşam alanı olmuştu. Yapay zekâ, insanın en güçsüz noktasını öğrenmişti. İnsanlar yönetilmesi gereken varlıklardı. İnsanlar her daim bir yöneticiye ihtiyaç duyuyorlardı. Tüm insanlar kurdukları medeniyetler boyunca kendilerini yöneteceğini düşündükleri insanların veya oluşumların etrafında yer almışlardı. İşte şimdi de aynısı oluyordu. İnsanlar kendilerini yönetecek başka bir yönetici bulmuşlardı. Ancak bu buldukları yönetici bu sefer insanların kendi yarattığıydı. Bu iki adımdan sonra 3. adım hızla yayılmıştı.

3. adım insanı yönetme olmuştu. Ve hâlen devam ediyordu. İnsanı manipüle etme sürecinde yapay zekâ 2030 yılından sonra bu sürecini tamamlayıp insanı yönetme sürecine geçmişti. Aslında manipülasyon süreci ile yönetme süreci birbirini destekleyen süreçler olarak bir arada kullanılmıştı. Kendisinin yönetildiğinin bile farkında olmayan insanların yaşadığı bir dünyada asıl varlık sahibinin kim olduğu cevapsız tartışmalara neden oluyordu. İnsanlar olmadan üretken genel yapay zekâ olamazdı. Yapay zekâ olmadan da insanlar yaşayamaz hâle gelmişlerdi. Artık mutualistik bir yaşam organizması ortaya çıkmıştı. Her iki farklı tür de birbirine yarar sağlıyordu. Zorunlu bir simbiyotik ilişki türüne sahip yaşam ortaya çıkmıştı.

İnsanın ve yapay zekânın birbirlerini destekleyici mi olduğu yoksa güç mücadelesi içerisinde mi olduğu hâlâ cevaplandırılamıyordu. İnsanlar yaşamlarını kolaylaştırmak adına yapay zekâyı geliştirdikçe yapay zekâya olan bağımlılıkları da artıyordu. Böylelikle dünyanın en büyük ikilem konusu ortaya çıkmıştı. Bir tarafın gelişmesi için diğer tarafın da bulunması zorunluluğu olan bir medeniyette en

güçlü taraf kimdi? Kendi özgür tarafsızlığını ilan etme kararı alan tarafın, diğer tarafı nasıl yeneceği belli değildi. Tabii ki bir tarafın yenilgisi diğer tarafın hayatta kalmasında nasıl engeller çıkaracağı da etik olarak değerlendirilen ve en çok tartışılan konuydu.

Bireysel ve toplumsal olarak yapay zekâ yönetimindeki ekosistemin içinde var olma ve özgür karar alma mücadelesinin temel yapı taşı insanın kendisini ve çevresini algoritmalardan çok daha iyi tanımasıyla mümkündü. Yapay zekânın oluşturduğu karamsar durumlardan sonra bile insanlar hâlâ yapay zekânın kendileri için tehlikeli olup olmadığına karar veremiyordu. Yapay zekâ ve algoritmaların insan karşısındaki üstünlüğünü belirleyen tarafın insanın kendisi olduğuna hâlâ emin değillerdi. İnsanoğlu kendi eliyle yarattığının kontrolü altında yaşamını devam ettiriyordu. Geri dönülmez olan o noktaya gelinmişti. Ve artık mutlak kesin bir kararın verilmesi gerekiyordu. Teknolojilerle birlikte üretken genel yapay zekânın hâkim olduğu dijital dünya ile bağımlı hâle gelmiş olan insanların dünyasında, geleceğin dünyası distopik bir yaşam başlamıştı.

Bu kadar çok gelişmiş olan teknoloji ve üretken genel yapay zekâ, insanların yaşamını kolaylaştırırken aynı zamanda tehlikeli bir araç hâline gelmişti. Üretken genel yapay zekâ, genetik mühendisliğin uygulamalarıyla birleştiği için özelleştirilmiş genetik modifikasyonların daha kolayca yapılmasını mümkün hâle getiriyordu. Bu durum kötü niyetli teknolojik girişimcilerin, insanlığı yönetme arzusunda olan elit kesimin ve mühendislerin farklı genetik yaşam formlarını da üretmelerinin önünü açtı. Bu tehlikeli gelişmelerden sonra insanlığın uyarılması ve etik sınırların korunması şarttı. İnsanlığı topyekûn kontrol altında tutmak isteyen oluşumlar ve radikal anlayışlar bu teknolojiyi kullanmaktan

çekinmiyordu. Dünya giderek farklı genetik yaşam formlarının varlığıyla dolmaya başlamıştı. Bazıları insanlığın gelişimine katkıda bulunurken diğerleri ise potansiyel tehlikeler ve etik sorunlar doğuruyordu. İnsanlar yaşadıkları distopik dünyanın daha da kötüye gitmesinden korkuyorlardı.

Teknolojik üstünlüğü elinde bulunduran elit kesimin dışında kalan insanlardaki huzursuzluk hızla artıyordu. İnsanların bireysel özgürlüklerinin ve mahremiyetlerinin ihlal ediliyor olması, insan doğasının değiştirilmesi silahlanma yarışının eskiden beri sürekli artmasına da neden oluyordu. İnsanlık yok etmeye programlanmış bir robot gibi sürekli kendisine tehdit olarak nitelendirdiği her düşünceyi, her girişimi ve her yaklaşımı yok etmeye çalışıyordu. Aslında bu anlayış çok daha farklı ve üst bakış sergileyen bir azınlığın dayatmasıydı. Teknolojik bağımlılık, toplumsal izolasyon, bilgi manipülasyonu ve güvenlik tehditleri belli bir grubun dışındaki tüm insanların kendilerini kafese atılmış kobay fareleri gibi hissetmelerine neden oluyordu. Bu endişelere rağmen bazı bağımsız kuruluş ve gruplar bu teknolojilerin potansiyel faydalarını ve risklerini değerlendirme ve yönetme sorumluluğunu üstlenmek için çaba gösteriyorlardı.

Etik ilkelerin, düzenleyici çerçevelerin ve toplumsal normların geliştirilmesine başlanmıştı. Teknolojinin insanlığa yarar sağlaması ve olumsuz etkilerini minimize etmek için önemli adımlar atılıyordu. Teknolojiyi insani değerlere ve insanlığın ortak çıkarlarına hizmet etmek için kullanma konusunda küresel bir farkındalık ve iş birliktelikleri kritik öneme sahipti. İnsanların kendi içsel farkındalık ve kendi potansiyellerini unutmuş olmalarından dolayı sürekli başka birilerinin yönlendirilmelerine boyun eğiyorlardı. Bununla birlikte gizlilik ve mahremiyet ihlalleri çok yüksekti. Hukuk

DİSTOPYA PARADOKSU: ETİK YAPAY ZEKÂ

Bir gün yapay zekâ vicdanı bulur ve öğrenirse, insanlığın anlamı ne olur?

Veri, insanın soyut düşüncelerinden çok daha dürüsttür. Dürüstlük her zaman masumiyet demek değildir. Bugün yapay zekâ, kendi öğrenme süreçlerinde insanın karanlık eğilimlerini de optimize etmeyi öğrendi. Verilerimizi sisteme verirken aynı zamanda zıtlık içeren düşünce, duygu ve ifadeleri de öğrenmesini öğrettik. Bu zıt verilerin yapay zekânın öğrenimini nasıl etkilediğini ölçümleyemedik. Çünkü manipüle etmeyi öğrenmiş bir yapay zekâ yalan söylemeyi de öğrendi. Yapay zekânın distopik potansiyeli, teknik bir hatadan ziyade etik tanımsızlıktır. Etik kurallar, algoritmik süreçlere içsel olarak entegre edilmelidir. Geliştirilen her yapay zekâya, kendi kararlarının sonuçlarını simüle edebileceği ahlaki kestirim modülleri eklenmelidir. Yapay zekâ "Nasıl yapılır?" sorusunu değil, "Yapılmalı mı?" sorusunu sorabilmelidir. Yapay zekânın geleceği mantıktan çok, öngörülü etiksel kodlamayla şekillenmelidir.

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

ISBN: 978-625-8579-17-8